

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 1 užduotis. Perskaitykite pateiktas lietuvių patarles ir apačioje užrašykite 3-4 vertybes, kurias jos pabrėžia.

Laisvas kaip paukštis.

Tas laimingas, kurs laimės neieško.

Meilė ir akmenį skaldo.

Pinigai laimės neatstoja.

Kiekvienam laisvė miela.

Pagauti laimę lengva, o išlaikyti ją sunku.

Nėra meilės – nėra laimės.

Laisvė už viską brangesnė.

Meilė duoda žmogui laimę.

Kito laisvės negerbdamas nė sau jos neieškok.

Laimės kelią tada atrasi, kada doros keliu vaikšiot paprasi.

Už pinigus meilės nesusipirksi.

Kur laisvė eina, ten laimė seka.

Nėra meilės – nėra laimės.

Kur laisvė, ten gėris.

2 užduotis. Kurios šių vertybių jums svarbios? Paaiškinkite, kodėl.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 3 užduotis. Perskaitykite graikų mitą apie Dedalą ir Ikarą, bendradarbiaudami atsakykite į klausimus.

Dedalo ir Ikaro mitas

Dedalas buvo didis Atėnų meistras – skulptorius, architektas, dailininkas, išradėjas. Iš pavydo nustūmęs talentingą savo mokinį nuo Akropolio uolos, turėjo iš gimtojo miesto bėgti pas karalių Minoją – Dzeuso ir Europos sūnų – į Kretos salą. Ten Dedalas pastatė garsiuosius Labirinto rūmus su painia koridorių sistema. Juose Minojas įkalino pabaisą Minotaurą – savo žmonos Pasifajos ir jaučio sūnų.

Tačiau auksarankiam meistrui Dedalui apkarto gyvenimas Kretoje, nes karalius Minojas sekė kiekvieną jo žingsnį, bijodamas netekti talentingo menininko. Tuomet Dedalas, suraišiojęs virvėmis ir sulipinęs vašku plunksnas, padarė sau ir sūnui Ikarui sparnus. Pakilę į padanges jiedu pabėgo iš Kretos. Dedalas buvo liepęs berniukui neskristi per žemai, idant besitaškančios marių bangos nepermerktų plunksnų, ir nekilti per aukštai, kad saulė neištirpintų sparnų vaško. Tačiau Ikarą suviliojo skrydžio palaima: jis plasnojo vis aukščiau ir aukščiau į saulę, nepastebėdamas, kad nuo kaitros jau varva vaškas ir plunksnos sklendo ore. Netekęs sparnų Ikaras iš didelio aukščio nukrito ir žuvo gaudžiančios jūros vandenyse.

www.saltiniai.info „Graikų mitai“

Klausimai

1. Kaip Dedalas pateko į Kretos salą?
2. Kodėl, nepaisant to, jis vadinamas *auksarankiu*?
3. Kodėl meistras sumanė pabėgti?
4. Paaiškinkite, ką reiškia *apkarto gyvenimas* (žr. *Naudingos nuorodos: Frazeologijos žodynas*).
- 5. Kokį žmogaus siekį atskleidžia Dedalo žygis?
6. Ką simbolizuoja Ikaro skrydis?

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 4 užduotis. Susipažinkite su lietuvių poeto Vinco Mykolaičio-Putino pristatymu, perskaitykite jo eilėraštį „Margi sakalai“ ir bendradarbiaudami atsakykite į klausimus, atlikite užduotis.

Vincas Mykolaitis-Putinas
(apie 1930 m.). Maironio
lietuvių literatūros
muziejaus nuotrauka

Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967) – vienas žymiausių lietuvių rašytojų: poetas, prozininkas, dramaturgas, literatūros tyrinėtojas, vertėjas. Gimęs Pilotiškėse netoli Prienų, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Seinų kunigų seminarijoje, studijavo Sankt Peterburgo dvasinėje akademijoje, Friburgo (Šveicarija) universitete, stažavosi Miuncheno universitete. Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose dėstė lietuvių literatūrą, tautosaką, literatūros teoriją. Garsiausi kūriniai – eilėraščių rinkiniai „Tarp dviejų aušrų“, „Būties valanda“, „Langas“, romanai „Altorių šešėly“, „Sukilėliai“, drama „Valdovas“ ir kt. Vinco Mykolaičio-Putino kūryba, kuriai būdingas simboliškumas, filosofiskumas, intelektualumas, išversta į čekų, estų, latvių, lenkų, rusų, vengrų, vokiečių kalbas. Symbolistinio rinkinio „Tarp dviejų aušrų“ (1927) eilėraštis „Margi sakalai“ parašytas 1922 metais.

Pagal Eugenijų Žmuidą „Mykolaitis-Putinas“

Margi sakalai

Lydėdami gęstančią žarą, vėlai
Pakilo į dangų margi sakalai.
Paniekinę žemės vylingus sapnus,
Padangėje ištiesė savo sparnus.
Ir tarė margieji: negrįšim į žemę,
Kol josios kalnai ir pakalnės aptemę.
Sapnai ir šešėliai padangėse mums
Šviesiųjų į saulę kelių nebedrums.
Mes skaisčiąją aušrą dangum pasiviję,
Iš josios vainiko nuskinsim leliją –
Ir miegančios žemės laukus ir uolynus
Paversim į žėrinčius saulės gėlynus.
Ir štai suplasnojo iš naujo sparnais,
Tolyn ir aukštyn, kolei kraujas užkais
Pavytosios saulės ieškota liepsna
Ir žemei užgims pranašauta diena.

Bet štai rytuose jau nuraudo dangus,
Jau nušvietė saulė uolas ir laukus,
Tačiau iš dangaus nei anksti, nei vėlai
Negrįžo į žemę margi sakalai.

Vincas Mykolaitis-Putinas

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Klausimai ir užduotys

1. Kokį įspūdį paliko skaitytas eilėraštis? Kokių minčių, asociacijų sukėlė?
2. Nuspręskite, kuris žodis tiksliausiai apibūdina eilėraščio nuotaiką: *liūdna, linksma, pakili, džiaugsminga, ilgesinga, melancholiška, svajinga, rami, dramatiška, nerimastinga*. Paašškinkite, kodėl taip manote.
3. Susipažinkite su enciklopediniu sakalo pristatymu ir pasvarstykite, kodėl poetas, kalbėdamas apie paukščių skrydį, pasirinko būtent sakalo įvaizdį.

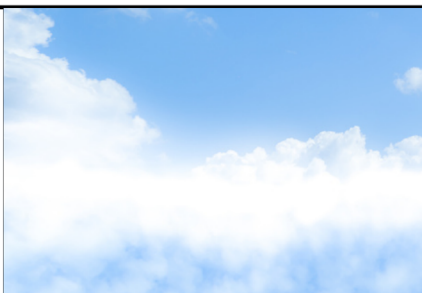

Sakalas keleivis.
V. Knyvos nuotrauka

Sakalas keleivis (lot. *Falco peregrinus*), sakalinių (lot. *falconidae*) šeimos paukštis, paplitęs visuose žemynuose. Jo viršutinė kūno dalis juosvai pilka, apačia šviesi balsva, rusva ar gelsva, skersai dryžuota. Kosmopolitas. Labai vikriai skraido. Gyvena miškuose, kalnuose (iki 4 km aukščio), medžioja atviruose plotuose. Minta dažniausiai paukščiais, rečiau žinduoliais, vabzdžiais, ropliais, žuvimis, dvėseną. Monogamas. Lizdo nekrauna, 2–5 balsvus, išmargintus dėmėmis kiaušinius deda į duobutę uoloje, kitų paukščių lizdus, medžių drevėje, ant žemės, namų stogų. Peri 29–32 dienas. Įrašytas į Lietuvos raudonąją knygą.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

4. Poetas pabrėžia opoziciją tarp aukštai (dangaus) ir žemai (žemės). Papildydami lentelę surašykite žodžius, frazes, kurios eilėraštyje siejamos su dangumi ir žeme.

Dangus		„pakilo į dangų“, „šviesiųjų į saulę kelių“, ...
Žemė		„žemės vylingus sapnus“, „kalnai ir pakalnės aptemę“...

5. Remdamiesi lentelės įrašais, apibūdinkite eilėraštyje vaizduojamą dangų ir žemę.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

6. Kodėl sakalai palieka žemę, tai yra veržiasi aukštyn? Ko jie trokšta? Kada žada grįžti?

7. Kas nutinka sakalams? Susipažinkite su savo bendraamžių Fausto ir Vakarės mintimis ir parašykite savo atsakymą.

Sakalų skrydis tik svajonė, iliuzija, kad gali įveikti tikrovę, paneigti jos dėsnius. Realiai to padaryti negali, bet svajodamas gali pasiekti dvasines aukštumas. Sakalai negrįžo, nes pajuto skrydžio džiaugsmą, juos paviliojo padangė. Sakalams, kaip ir svajonei, ne vieta žemėje, kur daug bjaurių dalykų.

Vakarė

sakalai negrįžo į žemę, nes sudegė saulės liepsnose. Jie troško jos šviesos, šilumos, bet neįvertino jos kaitros.

Faustas

8. Sakalai ryžtingai siekia savo tikslo. Kaip manote, ar jiems pavyko?

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

9. Trimis būdvardžiais apibūdinkite eilėraščio sakalus.

didingi

10. Sakalų skrydis – žmogaus dvasios polėkio, troškimų, svajonių, minčių metafora. Kaip manote, ką dar galėtų simbolizuoti margi sakalai ir jų skrydis?

Metāfora yra stilistinė priemonė, tropas, vaizdingas perkeltinės reikšmės posakis. Ji pagrįsta nesusijusių daiktų ar reiškinių gretinimu, lyginimu, tapatinimu pagal kurias nors savybes – spalvą, formą ir kitus požymius, pvz., *širdies šviesa*.

Pagal Reginą Koženiauskieneį „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

11. Kaip manote, ką poetiniais simboliais (*dangus, žemė, skaisčioji aušra, žėrintys saulės gėlynai, margų sakalų skrydis, pranašauta diena* ir kt.) pasako poetas? Užrašykite tą mintį, idėją vienu sakiniu.

12. Pasirinkite ir užrašykite vieną 1 užduoties patarlę, labiausiai atitinkančią eilėraščio ir mito idėjas.

5 užduotis. Kuo skiriasi ir kuo panašūs graikų mitas apie Dedalą ir Ikarą bei V. Mykolaičio-Putino eilėraštis „Margi sakalai“? Papildykite savo bendraamžių pradėtą Veno diagramą.

Pavyzdžiui:

Ir margi sakalai, ir Dedalas su Ikaru skrenda, nes trokšta... Ir Ikarą, ir sakalus pavilioja... Mitą ir eilėraštį sieja didžiausios vertybės – ... – išaukštinimas. Ir mite, ir eilėraštyje kalbama apie...

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Eilėraštis „Margi sakalai“

Sakalai yra paukščiai, jie įpratę skraidyti padangėje.

Margi sakalai skrenda, nes niekina žemės sapnus ir šešėlius – netobulumą.

Vaizduojamas margų sakalų skrydis.

Bendra

Pasakojama apie Atėnų skulptoriaus Dedalo ir jo sūnaus Ikaro skrydį.

Dedalas su Ikaru skrenda, nes bando išsigelbėti iš nelaisvės.

Dedalas siekė parsukti namo.

Dedalo ir Ikaro mitas

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

6 užduotis. Ką skaityti tekstai pasako apie jauną žmogų ir jo laisvės siekį, svajones, troškimus? Raskite panašumų, siejančių jus su margais sakalais ar Ikaru.

Eilėraštis „Margi sakalai“

Šis eilėraštis...

Mitas apie Dedalą ir Ikarą

Mitas...

Panašumai

Aš, kaip ir _____ , ...

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Mintys apie laisvę

Poetas Marcelijus Martinaitis:

„Laisvė yra pasirinkimas, renkamsi tam tikru visuomenei priimtinu būdu, iš nieko neatimant ir nieko nepridedant daugiau. Taigi, kad būtume laisvi, reikia turėti iš ko pasirinkti, o to dar nesame sukūrę laisvu ir sumaniu darbu. Kol kas renkames tik vietą minioje. Žmogus nėra laisvas, kol jis net parduotuvėje negali nieko nei pasirinkti, nei išsirinkti, jau nekalbu apie kultūrą.“

Sutinku, kad laisvas žmogus visada renkasi. Bet yra dalykų, kurių pasirinkti negali, pvz., tėvynės, tėvų, prigimtinių savybių...

Filosofas Arvydas Šliogeris:

„Laisvė visų pirma yra protingas apsiribojimas. Asmuo tarsi apibrėžia aplink save apskritimą, ir jo, tik jo ribose išskleidžia savo išskirtinumą ir laisvę.

Laisvė neįmanoma be savotiško dialogo tarp asmenų ir kito būties pripažinimo. Aš negaliu būti laisvas būdamas vienas. Esu laisvas tik būdamas su kitais. Kitų laisvė yra mano laisvės sąlyga, o mano laisvė yra kitų laisvės sąlyga.“

Abejoju, kad jaunas žmogus taip suvokia laisvę. Gal vyresnės kartos žmonės? Nežinau. Aš ir mano draugai laisvės netapatiname su pinigais, prekyba.

Poetas Vaidotas Daunys:

„Laisvę daugelis žmonių dabar suvokia kaip laisvę prekiauti. Iš tokio laisvės suvokimo kyla pagunda prekiauti pačia laisve. Todėl garsiausiai ir jūliausiai šaukiantieji apie individo laisvę nejučia tampa apsėsti keistos manijos tapatinti ją su pinigais. Jie tariasi galį nupirkti laisvę, lygiai taip pat entuziastingai jie siūlosi parduosią ją (be abejo, parduodami jie tikisi pelno).“